

ОТГОВОР

на съдържащи се в рецензиите и становищата критични бележки
съгласно изискванията на чл. 89 (7) от Вътрешните правила за развитие на
академичния състав в Югозападния университет
по процедурата за заемане на академичната длъжност „Професор”
в конкурса, обявен от Югозападния университет в ДВ, бр. 54/ 1.07.2014 г.

Отговорите са във връзка с рецензията на чл.-кор. проф. д-р Иван Добрев.

1. За прилагането на два съвсем различни критерия – *географски и изоглосов*, при определянето на *благоевградския говор* като част от *българските югозападни централни а-говори* (вж. с. 3 от рецензията).

Вменява ми се, че при определянето на *благоевградския говор* като югозападен съм имал предвид, че *благоевградският край* се намира в югозападната част на Република България (вж. с. 3 на рецензията). Подобен текст в труда всъщност няма – нито в увода, нито в заключението. Ето автентичния текст: *„По застъпника а на мястото на старобългарския заден носов вокал говорът на село Сушица принадлежи към групата на югозападните централни а-говори, която включва в състава си селищата от Врачанско в нейния краен северозапад до селищата в Битолско, Крушевско и Южноскопско в нейния краен югозапад”* (с. 15). Същият критерий съм приложил и в помагалото „Българска диалектология”, което също съм представил за конкурса: *„а-говорите (г̀а̀ба, дап, зап, ма̀ка, маш, пат, ра̀ка) характеризират изговора на стб. Ъ в селища от западната и югозападната част на езиковото ни землище. В днешните ни географски граници това са селища на юг във Врачанско, в цяло Ботевградско (...) Дупнишко, Кюстендилско, Благоевградско, Петричко, Разложко, в части от Санданско, в западнородопски селища на Гоцеделчевско, в селищата на запад извън държавните граници – в Делчевско, Пехчевско, Струмишко, Радовишко, Кочанско, Щипско, Светиниколско, Южноскопско, Велешко, Неготинско, Кавадарско, Битолско, Ресенско, Прилепско, Крушевско, Кичевско, на изток в Гостиварско (в Република Македония). Цялата тази територия е заобиколена от всички страни с ъ-говори (с изключение на селища в Тетовско, Северноскопско, Кумановско, Кратовско, Злетовско,*

Кривопаланско, Босилеградско, които са с изговор у <стб. Ж> (с. 28-29). Съгласен съм с проф. Добрев, че политическите граници не се определят с типологически особености, но това не се отнася за българската диалектология, а за съседната македонска.

2. Не мога да се съглася и с втората теза на проф. Добрев, че „никой никъде не е твърдял противното” на заявеното в труда от мене, че *„благоевградският говор притежава всички типологически черти, които категорично и недвусмислено го определят като неделима част от целокупното българско езиково единство”* (с. 3 от рецензията). Като чужд на българския език, т.е. като „македонски” (македонски в смисъл на небългарски) определят благоевградския говор всички лингвисти в съседна Република Македония. Проф. д-р Марјан Марковиќ например отнася благоевградския говор към македонския език: *„На исток македонскиот граничи со бугарскиот јазик. На овој дел имаме природна граница. Неа ја сочинува планинскиот венец Доспат – Рила. Од Рила границата свртува на северозапад нешто малку посеверно от Благоевград (Горна Цумаја) и излегува на државната граница меѓу Република Македонија и Република Бугарија”* (Диалектологија на македонскиот јазик, Ск., 2001, с. 9). И още от него: *„Македонското население во областа Пиринска Македонија (околу 180 000 спорет пописот од 1956), која се наоѓа во составот на Р. Бугарија, освен со својот македонски дијалект се служи и со бугарскиот стандарден јазик како службен.”* (пак там, с. 10). Диалектолозите от Република Македония отнасят благоевградския говор към *малешевско-пиринските* говори на „македонското югоизточно наречие”. Границите им Марковиќ определя така: *„Малешевско-пиринските говори, независимо што едни од други се разделени со државна граница, претставуваат една целина. Во границите на Р.М. тоа се географските области Пијанец и Малешевијата, а во Пиринска Македонија тоа се говорите по долината на реката Струма, почнувайки од планината Рила до планината Беласица.”* (пак там, с. 111). Посочвайки особености на тези говори като „македонски” (в смисъл небългарски), авторът като пункт поименно посочва **Благоевград** на с. 112 и с. 113. Пак като „македонски”, отнасящи се към „югоизточното македонско наречие”, специално са разгледани разложкият говор (с. 11-25) и петричкият говор (с. 26-57) в том 2 в

голямата тритомна диалектология под наслов „Диалектите на македонскиот јазик” (общо 878 с.) – 1998, 1999 г., с автор Божидар Видоески. Така че терминът югозападнобългарски и тук е подменен с термина „югоизточномакедонски”. Говорът на с. Сушица, който е роден на баща ми и който познавам великолепно поради факта, че като дете съм живял в това село, също е обявен от Видоески за „източномакедонски” (т. 3, с. 51). В четвъртата книга (от 442 с.) „Текстови од дијалектите на македонскиот јазик” (2000 г.) Видоески представя „югоизточното македонско наречие” и с текст от Сушица (с. 202-204) заедно с текстове от Банско, Лешко, Петрич, Кърналово, Долно Драглище, Делчево, Гърмен и Тешово. Общо в четирите книги (1330 с.) са публикувани 120 карти, на които говори в Пиринско и Западните Родопи са представени като източна част на т.нар. „македонска езикова територия”, противопоставена на българската. Под достоинството на българската наука е изобщо да влиза „в спор” със скопската, за да доказва правотата на очевидни неща, особено пък при описанието на един единствен говор (с репрезентант с. Сушица). Начертаването от *моя* страна на *мои* 120 карти, доказващи като контрапункт абсурдността на скопските постановки, би изместило темата на труда, свързана с диалекта на село Сушица и би наложило създаването на цял нов атлас, излишен при наличието на два български – III том на БДА и Обобщаващия том. Затова се задоволих само с посочването на карти от III том на БДА, които дискретно да покажат, че изоглосите на Видоески в по-голямата си част имат общобългарски характер и че Сушица е пункт от този ареал, но не с „новата” му „принадлежност” към „югоизточните македонски диалекти”, а като типичен югозападнобългарски диалект (по терминологията на класиците на българското езикознание и особено по терминологията на чл.-кор. проф. Кирил Мирчев – вж. уводната статия и редакцията на сб. *Чуждестранни учени за югозападните български говори*). В заключение – при наличието на огромна (вече) скопска литература за небългарския характер на диалектите в Благоевградско-Петричко, а отчасти и литература в бившия СССР и в Полша, смятам, че определението „**никой никога не е твърдял противното**” че „благоевградският говор е неделима част от целокупното българско езиково единство” не е точно, тъй като грубата политическа тенденциозност продължава да характеризира скопската диалектология.

3. Що се отнася до избора на методология – синхронна и описателна (дескриптивна), искам да напомня, че поне 90 % от трудовете на нашите диалектолози, в това число и проф. Стойков, използват този метод, който чрез изнасяне на езикови факти дава материал на историците на езика да направят своите изводи. Истинско диалектоложко историческо описание прави проф. Кирил Мирчев, който въз основа на стари паметници от Разложко ги сравнява със съвременния разложки говор. Както обаче съм отбелязал в текста (вж. с. 10 на хабилитационния труд), за с. Сушица такава възможност не се открива, тъй като няма засвидетелствани съхранени паметници от миналото.

Прилагането на американския дескриптивен метод в Русия, където няма индианци, пък говори, че той може да се прилага и у нас, защото всеобхватността и възможностите му за много по-пълно обследване на фонетичните факти никак не са ограничени. Разбира се, ориентирането към един или друг метод е право на избор, както отбелязва чл.-кор. Иван Добрев. Неговата препоръка за използване на динамичен подход опитах да приложа към описанието на диалекта след 100 години, но говорът се оказва изключително консервативен и промените в него за този период от време – нищожни.

4. Сочейки благоевградския говор, проф. Добрев твърди, че в труда липсва ориентация за него *„по основната българска изоглоса – ятовата граница (струва ми се, тя не е спомената никъде в труда)“* - вж. с. 2 и с. 3 от рецензията. Фактът, че отнасям говора към **югозападните** ни централни а-говори сам по себе си показва и ориентацията, и вида на вокала, който днес в говора се изговаря на мястото на стб. преден орален вокал Ъ. При все това конкретни данни с примери за изговора е < стб. Ъ съм представил на с. 22 (девет примера в частта за съвременния вокал е на мястото на старобългарския ятов), на с. 297 в частта за съпоставката на особености на днешния благоевградски говор с фактите за него, засвидетелствани преди 110 години от Христо Попстоилов, както и на с. 306 и 314 в заключението.

5. Честно казано, и на мене ми е трудно да обясня как в текста вм. правилното название **дескриптивен** метод се е озовала думата със сричка по-малко *дескрипен* метод (с. 10 на труда). Как е точното наименование на метода обаче знаят и

студентите ми и затова е повече от ясно, слава Богу, че поне това няма как да ми бъде вменено като вина. По някакъв начин съм изтрил част от думата, но как, кога – вече казах - не зная. Всъщност, че никой не е застрахован от грешки от чисто технически характер доказва и самият констатиращ моята грешка – на с. 1 от своята рецензия проф. Добрев твърди, че рецензията му е за хабилитационния труд „Благоевградският говор”, издаден през **1913 г.**, вместо правилно отбелязаната в труда **2013 г.** Това обаче далеч не е съществено в неговата рецензия. Благодаря му за ценните съвети и насоки за изследователска дейност в нея – някои от тях ще осмисля и, евентуално - ще приложа в бъдещи свои изследвания.

Благодаря и на останалите рецензенти, както и на изготвилите становища, за констатациите, оценките и ценните забележки, за критиката и препоръките в тях – несъмнено те ще са от полза за бъдещата ми дейност.

10.11.2014 г.

Доц. д-р Антони Стоилов